

Prema podacima SZO, prošle godine je 10,4 miliona ljudi obolelo, dok je 1,8 miliona ljudi umrlo u 2015. godini od tuberkuloze (TB), što čini ovu bolest jednom od vodećih uzroka smrti među zaraznim bolestima u svetu. Tuberkuloza je duboko ukorenjena u populacijama gde su ljudska prava i dostojanstvo ograničeni. Dok svako može da dobije tuberkulozu, bolest napreduje najčešće među ljudima koji žive u siromaštvu i u margi-nalizovanim zajednicama i grupama kao što su: migranti, izbeglice, osobe koji rade i žive u sredinama koje sadrže faktore rizika, stare osobe, žene i deca i sl. Faktori kao što su poth-ranjenost, loši uslovi stanovanja i sanitacije, udruženi sa drugim faktorima rizika kao što su upotreba duvana i alkohola i dijabetes, utiču na podložnost obolevanju i na dostupnost lečenju. Osim toga, dostupnost često ometaju i troškovi povezani sa bolešću i traženjem pomoći, kao i nedostatak socijalne zaštite, što dovodi do začaranog kruga siromaštva i lošeg zdravlja. To je pokazalo i „Istraživanje socijalnih determinanti tuberkuloze i multirezistentne tuberkuloze” koje je sprovedeno u okviru projekta „Kontrola tuberkuloze u Srbiji” Ministarstva zdravlja 2014. godine.

Preporuke koje proističu iz istraživanja se odnose na neophodnost primene kako mera u oblasti zdravstvene zaštite tako i međusektorskih mera:

- Uključivanje programa usmerenih na promene navika i ponašanja u programe lečenja tuberkuloze, posebno multirezistentne tuberkuloze (MDR TB) (usluge iz oblasti mentalnog zdravlja, odvikavanje od pušenja i alkohola);
- Unaprediti dostupnost zdravstvene službe uključivanjem primarne zdrav-stvene zaštite u kontrolu TB;
- Promovisati vanbolničko lečenje MDR TB;
- Izgrađivanje partnerstava i odnosa poverenja između zdravstvenih radnika i obolelih tokom procesa lečenja u cilju boljeg pridržavanja terapijskom režimu.
- Poboljšanje uslova života i smanjenje socijalne izolacije obolelih (posebno MDR TB) uključivanjem u programe socijalne podrške (materijalne i psiholo-ške);
- Poboljšanje uslova rada (smanjenje izloženosti duvanskom dimu i ostalim zagađivačima iz okruženja);
- Razvijanje programa prekvalifikacije i socijalnog preduzetništva kako bi se smanjio visok nivo siromaštva među ovom populacijom.

Zašto obeležiti Svetski dan borbe protiv tuberkuloze?

Za većinu, svaki dan je TB dan, ali samo jednom godišnje, 24. marta, oči javnosti su usmerene na tuberkulozu, što pruža ogromne mogućnosti:

- Skretanje pažnje javnosti na to da tuberkuloza nije zaboravljena bolest
- Analizu stanja u oblasti prevencije, dijagnostike i lečenja ove bolesti
- Obezbeđivanje političke i društvene posvećenosti borbi protiv tuberkuloze.

Svetski dan borbe protiv tuberkuloze obeležava se širom sveta brojnim manifesta-cijama. Ove godine je tim povodom na inicijativu dvojice italijanskih umetnika upriličen celodnevni koncert koji će trajati od ponoći 23. marta do ponoći 24. marta. Sastoji se od 48 koncerata različitih muzičkih žanrova, od eksperimentalne do savremene muzike, od klasične do džez i etno muzike, u trajanju od po 30 minuta.

Učestvovali su muzičari iz 46 zemalja sveta. Koncertu se može besplatno pristupiti iz celog sveta putem interneta preko linka <http://www.stazioneditopolo.it/24h-2017/index.html>.

Koncept je osmišljen 2010. godine od strane dvojice pasioniranih umetnika i podržan od strane Globalnog programa za borbu protiv tuberkuloze Svetske zdravstvene organizacije. Muzika je izabrana sa ciljem da se poruka „Zajedno protiv tuberkuloze” prenese što većem broju slušalaca.

Srbija se, kao i svake godine, i 24. marta 2017. godine pridružuje svetskoj kampanji obeležavanja Svetskog dana borbe protiv tuberkuloze pod istoimenim sloganom. Ove godine će posebna pažnja biti posvećena zajedničkim naporima da se „niko ne zapostavi” osvrćući se na problem stigmatizacije, diskriminacije i marginalizacije, kao i na prevazilaženje prepreka u dostupnosti kvalitetne dijagnostike i lečenja.

Toga dana će mreža instituta/zavoda za javno zdravlje zajedno sa zdravstvenim ustanovama za dijagnostiku i lečenje tuberkuloze i mrežom organizacija Crvenog krsta Srbije u gradovima i opštinama, sprovesti brojne zdravstveno promotivne aktivnosti i podstaći diskusiju i dalju saradnju između ustanova sistema zdravstvene zaštite, organizacija civilnog društva, mreže institucija socijalne zaštite, lica i zajednica, korisnika zdravstvenih usluga, kreatora zdravstvene politike i svih partnera na poboljšanju prevencije, obezbeđivanju kvalitetne dijagnostike i lečenja, ali i obezbeđivanje socijalne podrške obolelima kroz multisektorske napore uzimajući u obzir naučnu zasnovanost da tuberkulozu nije moguće suzbiti isključivo primenom mera koje su usmerene na dijagnostiku i lečenje.

Postignut je dogovor između Sektora za socijalnu zaštitu i brigu o porodici Ministarstva za rad, boračka i socijalna pitanja i Instituta za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut” u vezi sa pripremom Uputstva centrima za socijalni rad i zdravstvenim ustanovama sa algoritmom za koordinaciju i implementaciju socijalne podrške za obolele od multirezistentne tuberkuloze u okviru postojećih modaliteta ostvarivanja prava.

Republika Srbija beleži kontinuiran trend smanjenja stope prijavljivanja tuberkuloze, sa 37/100.000 u 2003. godini na 13/100.000 stanovnika u 2015. godini, što Republiku Srbiju svrstava među zemlje sa niskim opterećenjem tuberkulozom u regionu Evrope. Međutim, nekoliko godina unazad uspešnost lečenja obolelih opada ([preuzmite komparativnu analizu realizacije programa](#)).

Grafikon 1. Kretanje notifikacione stope tuberkuloze na teritoriji Republike Srbije u periodu 2005–2015. godine

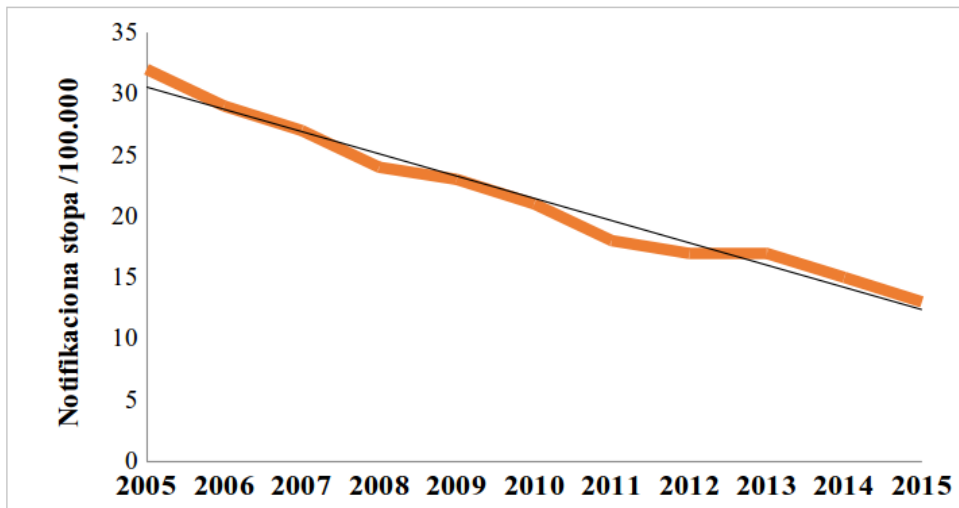
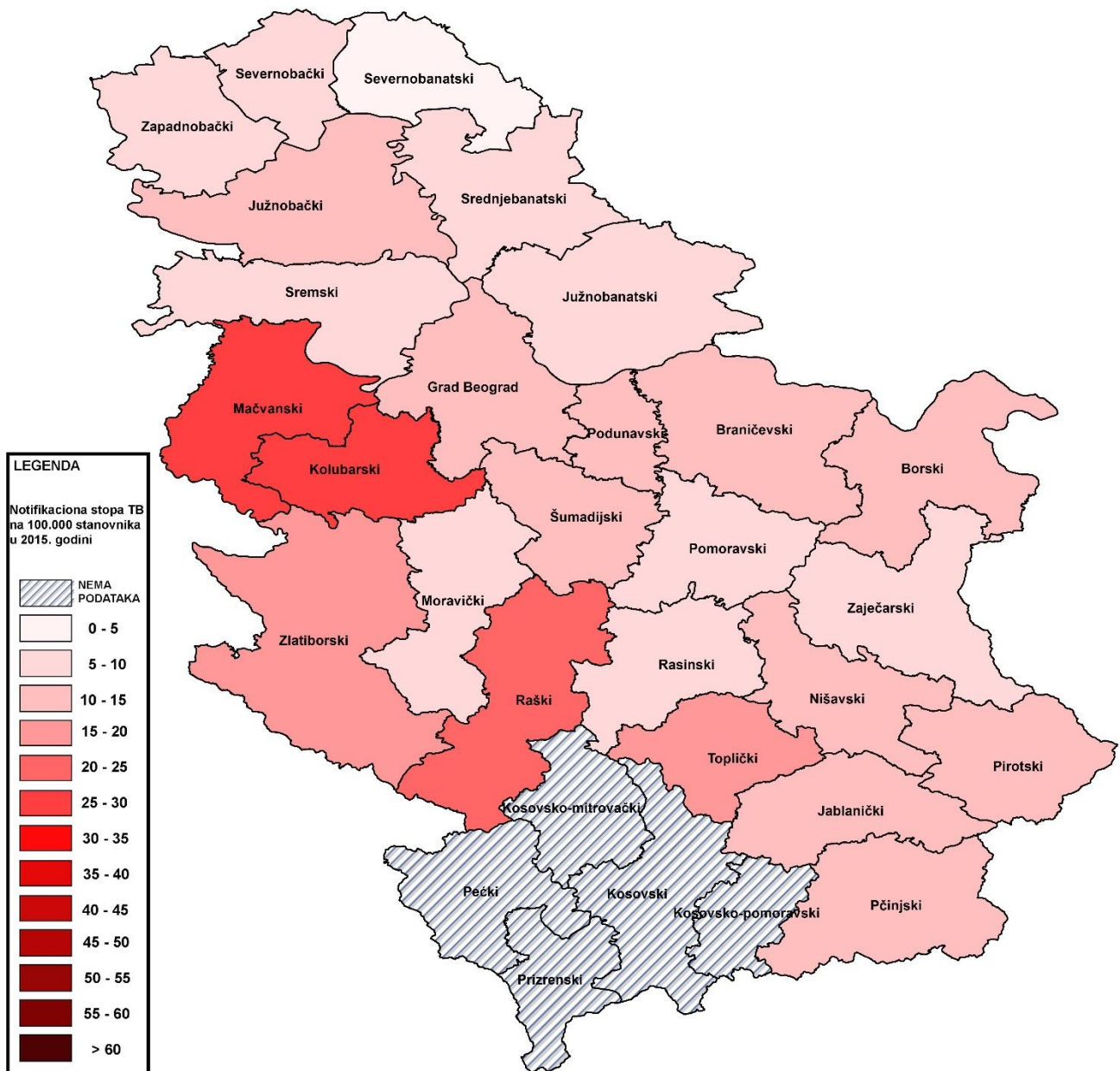

Tabela 1. Kretanje pokazatelja uticaja i ishoda Programa kontrole tuberkuloze u periodu 2010–2015. godine

<i>Pokazatelj</i>	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Notifikaciona stopa svih oblika tuberkuloze (na 100.000 stanovnika)	21	19	17	17	15	13
Stopa uspeha lečenja svih prijavljenih slučajeva tuberkuloze (%)	86	85	82	79	78	
Stopa uspeha lečenja laboratorijski potvrđenih slučajeva multirezistentne tuberkuloze (%)	71	76	57	77		

Prema prijavama dostavljenim na obrascu broj 1, u 2015. godini prijavljeno je 962 slučajeva obolevanja od svih oblika tuberkuloze, koji podležu obaveznom prijavljivanju, što čini notifikacionu stopu od 13,52/100.000 na 100.000 stanovnika ([preuzmite epidemiološke podatke o TB](#)).

Slika 1. Karta distribucije notifikacionih stopa tuberkuloze po okruzima, Republika Srbija

Nacionalni program kontrole tuberkuloze u Republici Srbiji sprovodi se u okviru Programa zdravstvene zaštite stanovništva od zaraznih bolesti. Nosioци realizacije programskih aktivnosti su zdravstvene ustanove i drugi oblici zdravstvene službe, državna uprava i organizacije civilnog društva. Zakonom o zdravstvenoj zaštiti definisano je da se zdravstvena delatnost u oblasti tuberkuloze obavlja na tri nivoa zdravstvene zaštite:

- primarnom nivou: u domovima zdravlja i zavodima (za plućne bolesti i tuberkulozu, za zdravstvenu zaštitu radnika i studenata);
- sekundarnom nivou: u opštim bolnicama i specijalnim bolnicama za plućne bolesti;
- tercijarnom nivou u kliničko-bolničkim centrima, klinikama, institutima i kliničkim centrima, delom svojih kapaciteta.

Uloga i zadaci Instituta za javno zdravlje Srbije u Programu prevencije i kontrole tuberkuloze:

- Planiranje i koordinacija sprovođenja programa u saradnji sa nadležnim stručnim i multisektorskim telima

- Epidemiološki nadzor
- Praćenje i procena uspešnosti i unapređenje realizacije planiranih aktivnosti

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti je definisano da radi obavljanja poslova zdravstvene zaštite, primene, praćenja i unapređenja jedinstvene doktrine i metodologije u prevenciji, dijagnostici, lečenju i rehabilitaciji bolesti u pojedinim oblastima zdravstvene zaštite, ministar zdravlja rešenjem utvrđuje referentne zdravstvene ustanove za pojedine oblasti zdravstvene delatnosti koje ispunjavaju uslove propisane ovim zakonom. Ustanova koja obavlja referentne poslove za oblast tuberkuloze je Klinika za pulmologiju Kliničkog centra Srbije, sa Nacionalnom referentnom laboratorijom za dijagnostiku tuberkuloze (NRL), čiji se jedan deo nalazi na Klinici dok se drugi nalazi na Institutu za mikrobiologiju i imunologiju Medicinskog fakulteta u Beogradu (pristupite veb sajtu Klinike za pulmologiju KCS (<http://www.kcs.ac.rs/index.php/sr/klinike/klinika-za-pulmologiju>) i [preuzmite ličnu kartu NRL za TB](#)).

Crveni krst Srbije je dugi niz godina važan partner sistemu zdravstvene zaštite u sprovođenju programa kontrole tuberkuloze u skladu sa Zakonom o Crvenom krstu Srbije („Sl. glasnik”, br. 107/05). Od ukupno 184 organizacije Crvenog krsta u Srbiji, u 2015. godini 50 je sprovodilo programske aktivnosti vezane za kontrolu tuberkuloze. Službe za plućne bolesti u Srbiji se obraćaju organizacijama Crvenog krsta da bi im ukazale da je neko lice obolelo i da mu je potrebna podrška u hrani i higijeni. Podrška porodicama čiji je član oboleo je čest vid podrške Crvenog krsta obolelima koji su korisnici nekog drugog vida pomoći koju pruža organizacija Crvenog krsta. Podršku primeni DOT (direktno opservirane terapije – terapije pod nadzorom zdravstvenog radnika) za obolele od MDR pre svega sprovodi Crveni krst Beograda, gde je podršku tokom lečenja dobijalo 56 osoba obolelih od TB i pet osoba obolelih od multirezistentne tuberkuloze. U kontroli tuberkuloze učestvovalo je 2099 volontera Crvenog krsta (pristupite veb sajtu Crvenog krsta Srbije <https://www.redcross.org.rs/>).

Prioriteti programa u predstojećem periodu:

- Revizija i usvajanje predloga Programa prevencije i kontrole tuberkuloze sa akcionim planom i budžetom i planom za praćenje i evaluaciju programa u cilju obezbeđivanja finansijskih sredstava za realizaciju neophodnih programskih aktivnosti;
- Revizija smernica za dijagnostiku i lečenje svih oblika tuberkuloze;
- Revizija smernica za pregled osoba iz kontakta sa obolelim od tuberkuloze, latentnu tuberkulozu i hemioprofilaksu uz povećanje obuhvata pregledima lica iz kontakta;
- Povećanje obuhvata testiranjem rezistencije uzročnika tuberkuloze na anti-tuberkulotske lekove prve linije, kao i dostupnosti brze dijagnostike;
- Uspostavljanje jedinstvenog centralnog registra za tuberkulozu u Institutu za javno zdravlje Srbije, obezbeđivanje finansijskih sredstava i kapaciteta za njegovo održavanje i aktivno uključivanje mreže instituta/zavoda za javno zdravlje u epidemiološki nadzor nad tuberkulozom;
- Prekid diskontinuiteta u kontroli kvaliteta stručnog rada službi za dijagno-stiku i lečenje tuberkuloze i mikobakterioloških laboratorija;
- Kontinuirana edukacija zdravstvenih radnika u službama za dijagnostiku i lečenje tuberkuloze, mikobakterioloških laboratorija i u primarnoj zdravstvenoj zaštiti o tuberkulozi.

Zajedno možemo:

- **bolje prepoznati sumnju na tuberkulozu**
- **bolje dijagnostikovati, lečiti i izlečiti TB**
- **ne osuđivati obolele i pružiti im podršku**

Preuzmite:

1. **Brošuru „Kratki saveti o tuberkulozi”**
2. **Liflet „Šta je tuberkuloza”**
3. **Poster „Kultura kijanja i kašljanja”**
4. **Poster „Zajedno protiv tuberkuloze”**
5. **Poster „Ovo je naše vreme”**

Partneri:

Ministarstvo zdravlja <http://www.zdravlje.gov.rs/>

Republički fond zdravstvenog osiguranja <http://www.rfzo.rs/>

Svetska zdravstvena organizacija <http://www.who.int/en/>

Medicinski fakultet Univerziteta u Beogradu <http://www.mfub.bg.ac.rs/>

Medicinski fakultet Univerziteta u Novom Sadu <http://www.mf.uns.ac.rs/>

Medicinski fakultet Univerziteta u Nišu <http://www.medfak.ni.ac.rs/>

Crveni Krst Srbije <https://www.redcross.org.rs/>

Klinika za pulnologiju Kliničkog centra Srbije <http://www.kcs.ac.rs/index.php/sr/klinike/klinika-za-pulmologiju>

Institut za plućne bolesti Vojvodine <https://www.ipb-ild.edu.rs/>

Klinika za plućne bolesti „Knez selo” Kliničkog centra Niš <http://www.kcnis.rs/index.php/klinike-klinickog-centra-nis/internisticke-grane/klinika-za-plucne-bolesti>

Evropski centar za prevenciju i kontrolu bolesti <http://ecdc.europa.eu/en/Pages/home.aspx>

STOP TB Partnerstvo <http://www.stoptb.org/>

Internacionalna Unija za borbu protiv tuberkuloze i plućnih bolesti <http://www.theunion.org/>